

Lesreeksen voor bewegingsonderwijs in het primair onderwijs

Factsheet 2021/18

Maxine de Jonge, Sabien Dekkers & Amika Singh

Ongeveer 40 procent van de kinderen in het primair onderwijs beweegt onvoldoende. Elk kind zou per dag minimaal één uur moeten bewegen (Gezondheidsraad, 2017; CBS, 2020). Tegenwoordig worden er veel programma's en interventies ontwikkeld om meer en beter bewegen van kinderen in het primair onderwijs te stimuleren. Op de website van Centrum Gezond Leven (CGL) staan 27 van die interventies, en sommige andere zijn (nog) niet in die database opgenomen.

Sommige van deze programma's zijn specifiek gericht op de les bewegingsonderwijs. Groeps- en vakleerkrachten kunnen **lesreeksen voor het vak bewegingsonderwijs** gebruiken om de kwaliteit van hun lessen bewegingsonderwijs te verhogen. Maar welke afwegingen maken professionals bij de aanschaf van lesreeksen? Met meer inzicht in die besluitvorming kunnen ontwikkelaars van lesreeksen ervoor zorgen dat hun producten zo goed mogelijk aan de behoeften van de eindgebruikers (groeps- en vakleerkrachten) voldoen. Vakleerkrachten zijn specifiek voor het vak bewegingsonderwijs opgeleid; voor groepsleerkrachten is het een van de vele vakken die ze geven. Hierdoor verschillen de behoeften voor lesreeksen voor het bewegingsonderwijs mogelijk tussen deze twee groepen leerkrachten.

Definitie lesreeksen:

Met lesreeksen bedoelen wij een reeks uitgewerkte lessen gericht op een bepaald bewegingsthema of een van de leerlijnen bewegingsonderwijs. We bedoelen geen methode voor het bewegingsonderwijs.

In opdracht van de Atletiekunie heeft het Mulier Instituut een onderzoek uitgevoerd naar het aanschafproces van lesreeksen voor het bewegingsonderwijs en de factoren die daarbij een rol spelen. Voor dit onderzoek zijn op twee manieren data verzameld: 1) via een online vragenlijst onder professionals werkzaam op basisscholen (n=45) en 2) via interviews met vakleerkrachten bewegingsonderwijs (n= 7). De uitkomsten worden in deze factsheet gepresenteerd.

Figuur 1 Stimulansen om nieuwe lesreeksen voor het bewegingsonderwijs te gebruiken, volgens professionals (n=45)

Vernieuwende aspecten
(9 op de 10)

Goede ervaringen van
collega's
(7 op de 10)

Aansluiting op onze methode
en/of het vakwerkplan
(4 op de 10)

Aanbeveling van de KVLO
of een ander netwerk
(4 op de 10)

Goede informatie over de
toepassing van de lesreeksen
(4 op de 10)

Goede review
in een vakblad
(3 op de 10)

Aansluiting op de
visie van de school
(3 op de 10)

Wetenschappelijke
onderbouwing
(2 op de 10)

Proefperiode
(2 op de 10)

Bron: Onderzoek lesreeksen voor het bewegingsonderwijs, voorjaar 2021 (open werving via socialemediakanalen en schoolstichtingen), Mulier Instituut.

Wie bepaalt welke lesreeksen worden aangeschaft?

Ongeveer drie kwart van de respondenten geeft aan dat hun school in de afgelopen drie jaar nieuwe lesreeksen voor het bewegingsonderwijs is gaan gebruiken. Negen op de tien respondenten geven aan dat de vakleerkracht(en) bewegingsonderwijs bepalen of een nieuwe lesreeks voor het bewegingsonderwijs wordt ingezet. Ongeveer de helft geeft aan dat de directeur (mee)bepaalt. Bij een derde speelt de groepsleerkracht met een bevoegdheid om bewegingsonderwijs te geven een rol in deze beslissing. In de interviews met vakleerkrachten bewegingsonderwijs blijkt dat zij veel invloed hebben op het aanschaffen van nieuwe lesreeksen.

Wat zijn de belangrijkste stimulansen voor aanschaf?

De respondenten zijn gevraagd wat hen zou stimuleren om een nieuwe lesreeks voor het bewegingsonderwijs te gebruiken (figuur 1). Volgens de respondenten zijn de belangrijkste redenen voor de aanschaf van een nieuwe lesreeks vernieuwende aspecten, bijvoorbeeld nieuwe lesideeën (9 op de 10) en goede ervaringen van collega's (7 op de 10).

Eén op de tien respondenten noemt lage kosten, aansluiting op het schoolbeleid en aansluiting op een bepaald bewegingsthema dat of bepaalde leerlijn die leerlingen leuk vinden als een stimulans (niet in figuur). Nog minder noemen aansluiting op een bepaald bewegingsthema of bepaalde leerlijn waarop leerlingen achterlopen en voldoen aan wettelijke voorwaarden (niet in figuur).

Waar komt de financiering vandaan?

Er zijn verschillende manieren om de aanschaf van een lesreeks voor het bewegingsonderwijs te betalen. Enkele respondenten geven aan enkel gratis lesreeksen voor het vak bewegingsonderwijs te gebruiken. Meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat bij hen op school een potje geld beschikbaar is voor de aanschaf van nieuwe lesreeksen voor het vak bewegingsonderwijs (en het bijbehorende lesmateriaal). Ook geeft één op de vijf respondenten aan dat daarvoor bovenschools geld vrij gemaakt wordt (door het bestuur) en dat er geld vanuit de gemeente beschikbaar is. Uit de interviews blijkt dat soms financiële middelen via verschillende organisaties beschikbaar zijn (de school, de schoolstichting, de sportservice of de gemeente).

De helft geeft aan dat er minder financiële middelen beschikbaar zijn voor lesreeksen voor het bewegingsonderwijs dan voor andere vakken. Ongeveer een kwart van de respondenten geeft aan dat er geen verschil is. Uit de interviews blijkt dat het makkelijker is om klein materiaal aan te schaffen dan groot materiaal, bijvoorbeeld toestellen. Daarnaast geven de geïnterviewden aan dat ze elk jaar geld beschikbaar hebben om materialen aan te schaffen.

Conclusie

Deze factsheet geeft inzicht in het aanschaffen van lesreeksen voor het bewegingsonderwijs. Uit dit onderzoek blijkt dat lesreeksen regelmatig worden aangeschaft in het primair onderwijs. De grootste behoeften van de professionals zijn dat lesreeksen vernieuwend zijn en dat collega's er positief over zijn.

Omdat op 40 procent van de basisscholen een groepsleerkracht het bewegingsonderwijs verzorgt, is het belangrijk om rekening te houden met eventuele verschillen in behoeften tussen vak- en groepsleerkrachten (Slot-Heijs et al., 2017). Zo zijn aansluiting op de methode en/of het vakwerkplan voor het bewegingsonderwijs en een aanbeveling van de KVLO waarschijnlijk belangrijker voor vakleerkrachten. Het aantal respondenten laat het niet toe om de resultaten uit te splitsen naar groeps- en vakleerkrachten.

Op basis van de resultaten raden we ontwikkelaars aan zich goed te informeren over het basisdocument voor bewegingsonderwijs (Mooij et al., 2004) en gangbare methodes en daarop goed aan te sluiten. Ook raden we aan op de hoogte te blijven van verschillende methodes en in contact te blijven met vakgroepen en netwerken in het onderwijs.

Sportbonden en andere ontwikkelaars van lesreeksen moeten deze nadrukkelijk ontwikkelen in samenwerking met leerkrachten. Dit vergroot de kans dat de lesreeks goed in het totale curriculum past en voldoende op de kerndoelen van het bewegingsonderwijs aansluit.

Wetenschappelijke onderbouwing blijkt als stimulerende factor te werken voor het aanschaffen van een lesreeks voor het bewegingsonderwijs. Om aan deze wens te voldoen kunnen ontwikkelaars overwegen hun lesreeks te onderbouwen en een erkenningstraject in te gaan. Momenteel zijn 17 van de 27

bewegestimuleringsinterventies gericht op kinderen in het primair onderwijs opgenomen in de CGL-database goed onderbouwd of effectief. Beleidsmakers die de kwaliteit van het bewegingsonderwijs willen verhogen, kunnen op onderbouwing sturen.

De meeste scholen hebben geld beschikbaar voor de aanschaf van lesreeksen voor het bewegingsonderwijs. Soms is dit minder dan het geld dat beschikbaar is voor andere vakken. Daarom is het belangrijk dat de kosten voor een nieuwe lesreeks niet te hoog zijn. Beleidsmakers kunnen hier een rol in spelen, door subsidies te verstrekken voor de aanschaf van lesreeksen.

Referenties

Centraal Bureau voor Statistiek (2020). Leefstijl en (preventief) gezondheidsonderzoek; persoonskenmerken. Geraadpleegd op 06-08-2021 via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83021NE-D/table?ts=1576244828729>

Gezondheidsraad (2017). *Beweegrichtlijnen 2017* (publicatienr. 2017/08).

Mooij, C., Van Berkel, M., & Hazelebach, C. (2004). *Basisdocument bewegingsonderwijs*. Jan Luiting Fonds.

Slot-Heijs, J. J., Lucassen, J. M. H., & Reijgersberg, N. (2017). *Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2017: 1-meting*. Mulier Instituut.

Verantwoording

Voor dit onderzoek is een online vragenlijst uitgezet via de socialemediakanalen van het Mulier Instituut en GLOS Educatief. Daarnaast zijn alumninetwerken van de pabo's benaderd om de vragenlijst met hun leden te delen. Ook zijn veertig schoolstichtingen benaderd om de vragenlijst onder hun scholen te verspreiden. De vragenlijst heeft van eind april tot begin juni 2021 opengestaan.